

Éva néni

Az Égben is szerethették, mert úgy aludt el örökre kilencvenedik évesen egy január eleji éjszakán, mint akinek mindegy, hogy másnap, a Mária utca reggeli zajára ébred, vagy a feltámadás harsonaszavára. A hosszan tartó testi szenvedés méltánytalanságától is megkímélte teremtoje. Életével rá is szolgált e méltányosságra.

Több, mint négy évtizeden át szolgálta a magyar zenei életet, ám érdemei felsorolása nem itt kezdődik: nemes, kemény anyagból gyúrt ember volt, ki a huszadik század diktálta összes jellempróbát makulátlanul állta.

Hável Évaként nagyon tehetős, nagypolgári családba született. Gyakran mondogatta: „Nagypapám építette fel Budapestet, Papám építette újjá.” Kifogástalan nevelésben részesült itthon és Rómában, már nagyon fiatalon eljegyzik egymást a tenisszel, de tanulmányaiból hazatérve nem elégszik meg a gazdag úrilányok unalmas életével: önhatalmúlag dolgozni megy.

Minthogy munkájához jogosítvány kell, megszerzi hát azt is. Nagyon fordul a történelem, mire visszatér első munkahelyének helyszínére, a Vörösmarty térre, ugyanis az Opel-Blitz Szalon abban az épületben működött a '30-as években, melyet a háborúban lebombáztak és majd csak a '70-es évek elején épül fel helyén a „Zenepalota”, „Filharmónia”, „ORI”, stb. csúnyácska épülete. Lebontása előtt a bécsi klasszika korán elhalt géniuszaról elnevezett marcipános golyócskakat árulták ott, ahol Éva néni – még mint ifjú lány – bepattant a kuncsafttal a Blitz-Kadettbe és át az Erzsébet hídon a Gellért-hegyre kapotva mutatta be a német ipar remekeit. Ám e német ipar egyre több harcocsit gyártott ugyanakkor a háború kitörésekor beszüntették a polgári autógyártást, az Opel-Blitz Kadetteket és Kapitaineket a Blitzkrieg sodorta el. Nem volt mit eladni a Vörösmarty téri szalonban.

Most sem maradt dologtalan, elment néhány utcával arrébb. A Magyar Rádióban ugyanis épp meghallgatást hirdettek bemondók, műsorközlők számára. Gyönyörűen beszélt magyarul – meg németül, meg olaszul, meg franciául, meg angolul – így hát kétszáz anonim jelentkező közül azonnal kiválasztották. Rá jellemző módon mélyen hallgatott arról, hogy a Rádió elnöke történetesen a nagybátyja...

Gyönyörű artikulációja és kellemes orgánuma mellett a Rádióban méltányolták nyelvtudását, intelligenciáját, így hírolvasóként, az idegen nyelvű adások bemondójaként, színházi és hangverseny-közvetítések szpikereként volt éveken át a „Budapest1.” egyik meghatározó hangja. Aztán egy őszi hajnalon az épületbe lépve árpádsávós karszalagosokat talált, a hírolvasó asztalon pedig a nyilas hatalomátvétel sorait. Gyorsan megállapította magában, hogy ez a rádió ettől kezdve nem az ő Rádiója. Szó nélkül sarkon fordult és meg sem állt az első nővérképzőig, ahol egy hét alatt szakképzett kórházi ápolót faragtak belőle. A Gellért-hegy alatti Sziklakórházba került. Addigra a front már Pest határaihoz ért. Víz, villany alig, viszont förtelmes sebesülésektől szenvedő katonáknál több. Egy hét alatt több mint tíz kilót fogyott a rádióstúdióból, az épp letűnni készülő polgári jólétekből érkező úrilány. Segített a szenvedőkön ahogy tudott, majd evakuálván a kórházat, Csepelen cserélgette az átvérzett kötéseket, amikor szemük összevillant egy katonaozvossal.

A háború után nem sokat teketóriáztak: a Sziklakápolnában esküdtek egymásnak örök hűséget. Ezt be is tartották – bár önhibájukon kívül nem sokáig örülhettek a család melegének. A férj, dr. Horányi János az 1. sz. Sebészeti Klinika igazgatójaként végigdolgozta az ötvenes éveket, míg Éva néni fiukkal és lányokkal várta őt haza. Egy napon hiába...

Így lett özv. dr. Horányi Jánosné 1958-ban az Országos Filharmónia adminisztratív alkalmazottja, és lett egyben a Filharmónia aranykorának egyik jellegzetes alakja, aki a partizán múltja miatt igazgatással megbízott – és saját tisztessége jogán tekintélyt és tiszteletet szerző pártfunkcionárius – Lakatos Évával (ő volt az egyetlen akit le-eltársnőzött) nem egyszer közölte: „Eltársnő, bár én vallásos ember vagyok és világok választanak bennünket el, ha minden kommunista olyan lenne, mint Maga, még én is belépnék a pártba”. (Jellemző, hogy amikor a mások által éveig körüludvarolt, nagyhatalmú, ám tisztességét mindvégig megőrző igazgatónő nyugdíjba vonult, jórészt elfelejtették. Éva néni, Pándi Marianne... és rajtuk kívül nem sokan nyitották rá rendszeresen az ajtót jó szóval, segítséggel...)

A Filharmónia átköltözött a Semeleweiss utcából a Vörösmarty térre, a zenei nagyüzem gyártotta a koncerteket, Éva néni meg a „Tervlapokat”. Gregor „Jóska” mindig szomorúan konstatálta, ha legendás gombás és húsos táskái már azelőtt elfogytak, hogy irodájába visszatért volna. Kovács János, a nagy tudású zenetörténész-igazgató-helyettes még nyugdíjazása után sok-sok évvel is megjelent Éva néni aktuális szolgálati helyén minden Karácsony előtt, hogy szolid, de kifogástalan eleganciájával az Évánapi virágcsokrot átadhassa. Szerették a benne lakó jószágos, az esélettel törődő embert, és tartottak a művelt, szikár jellemű, a silányságot, sunyiságot bármikor leleplező egyenes derekú asszonytól.

Bennünket húsz éve a szerencse hozott úgy össze, hogy az együtt töltött éveket a sors ajándékeként élem ma is. Az éppen „Országosból” „Nemzetivé” vedlő Filharmóniában úgy döntöttek, hogy nem kell nekik Éva néni. A MÁV Szimfonikusok igazgatójaként egy próbaszünetben Erdélyi Miklósnak főztem

kávét, panaszkodva, nincs alkalmas titkárnőm. Ha azt akarja, hogy nyugodtan beszélgethessünk, segítsen. Segített.

Másnap, az előzetes telefonos egyeztetést követően ott állt az irodám ajtajában egy határozott külsejű hölgy, mint egy jóllakott angyal, két szatyrral a kezében, melyeket le sem téve kérdezte: „Ugye, valami fiatalabb csibére gondolt? Ha alkalmazni kíván, van két kikötésem. Hétfőn és csütörtökön délután öttől teniszezem, szeptember első tíz napján pedig Keszthelyen nemzetközi veterán tenisztalálkozót szervezek. Kellek így is?” kérdezte az épp kirúgott filharmóniai munkatárs. Kellett.

Akkor sem volt könnyű sorsa a vasúttársaság zenekarának, de Éva néni sziklából épített akarata és jelleme nem egyszer segítette ki a kétségbeesésből, a reménytelennek tűnő bajokból. Szövetség szövődött közöttünk, és amikor sorsom az akkori – még egy rövid ideig a Filharmóniához tartozó – ÁHZ-hoz sodrott, természetesnek véltem, hogy együtt megyünk. Először alig fogtam fel, miért mondja: „Direktor úr, én már oda kétszer költöztem dolgozni. Nem szeretnék harmadszor is visszamenni.” (Hej, pedig de sokszor lett volna szükségem az elkövetkező években arra az erőre, amit ő tudott adni!...)

Maradt hát a kölcsönös szeretet, a kölcsönös figyelés egymásra. (Már évek óta nem dolgoztunk együtt, amikor konok hasgörcseimmel kinlődtam. Az orvosok sok okosat mondtak, írtak görcsoldókat, de a tünetek csak súlyosbodtak. Feleségem kétségbeesésében felhívta Éva néni. „Vakbél lesz az Andreámi!” És én hamarosan ott voltam – hol máshol? Az 1. sz. Sebészeti Klinikán, ahol Éva néni fia, ifj.dr. Horányi János a főorvos – és épp perforálni készülő vakbelemtől megszabadított a főorvos úr. Mint ahogy kétes működésű pajzsmirigyem fölleségétől is, néhány év múlva. Krisztina lánya amúgy férjével együtt szintén emberek gyógyításával foglalkozik.) A Zeneakadémia művész-szobájánál inspekciózva még kilencven felé is európai szellemet árasztva elegyedett szóba bármely náció karmesterével, művészeivel. A lakástól a „munkahelyig” – a családtagok egyre nagyobb rémületére – a legutóbbi időkhöz autóval járt. Trabantok, Marutik szolgálták a Blitzszalon hajdani sportos amazonját. Aztán a jogosítványba sem került már újabb pecsét. A lábán régóta gyógyulni nem akaró seb egyre jobban ágyhoz kötötte.

Odamaradtak a teniszpartik is. Bár az unokák, dédunokák közt nem egy igazi tenisztehetség, a sok veteránalálkozót megélt ütők lassan elárvultak.

Mint ahogy mi is. Éva néni elment. Nem lánglelkű zeneszerző, nem sikeres művészeti menedzser, nem ünnepelt díva, nem pótolhatatlan zeneművész volt, hanem – sok egyéb mellett – a magyar zenei élet adminisztrátora. Titkárnő.

Szeretnék olyan világban élni, ahol olyan adminisztrátorok, titkárnők ülnének minden nekik fenntartott poszton, mint Éva néni. Ugyanis az egy tisztességes, művelt, megbízható és legfőképp emberséges világ lenne. Hogy Éva néni békében nyugszik, afelől nincs kétségem. Ám, hogy mi is békében nyugodjunk, becsüljük meg a még élő Éva néniket!

Kovács Géza